יד: דיני ממונות בשלשה פרק ראשון סנהדרין

מתני' דלא כי האי תנא. מימה לי מסוס דמתני' לא מסיבא מלך וכהן גדול ה"ג אשכחן גבי אין מוסיפין על העיר דבעינן מלך ונשיא[ז] ואורים ותומים וכ' תודות ושיר כדתנן בפ"ב דשבועות (דף יד.) וכן גבי מוציאין למלחמת הרשות דבעינן מלך ומשוח מלחמה כדאמר בגמ' (דף טז.) וי"ל דבכל הנהו לא משיב כולהו מילי אלא שבעים וא' לחודייהו אבל הכא דמני בג' או בה' אם איתא דצריך מלך וכהן גדול הוה ליה למימני בהדיא:

מלמד שהמקום גורם. ואע"ג דבמעשר שני כתיב נמי מקום ומעשר שני נאכל בכל העיר הכא גבי סנהדרין לא מקרי מקום אלא לשכת הגזית סמוך למזבח שכיון דכתיב באיזהו מקומן (זבחים דף נד:) גמירי דסנהדרין במלקו של יהודה ושכינה במלק גנימין אבל בית פגי [ח] אע"ג דדינו כירושלי' כדאמר בהשוכר את הפועלים (ב"מ דף 5.) והא בעי חומה כגון דדשו לפנים ממומה בית פגי ובסרק התודה (מנחות דף עח:) אמרינן השוחט את התודה ולחמה חוץ לבית פגי לא קדש את הלחם ולא דווקא בית פגי אלא אפי' בירושלים אין שם מקומו וכדאמר בפ"ק דשבת (דף טו.) מ' שנה קודם שחרב הבית גלתה סנהדרין ושבה לה בחנות ומפרש התם שלא דנו דיני נפשות ואמרינן בסרק בתרא דרחש השנה (דף לא.) עשר גליות גלתה סנהדרין מלשכת הגזית לחנות ומחנות לירושלים[ט]:

אילימא לדבר הרשות מי נפקי. ואחר תמיד של בין הערבים שהיו הולכין לביתם כדאמרי' בהנמנקין (נקמן פח:) היה הולך כל אחד ואחד לבדו ולא מתרמי שימלאו כולן ביחד: **אל** יחסר המזג. כדאמר [י] שאם הולרך אחד מהן לצאת אם יש בה כ"ג יוצא ואם לאו אינו יוצא והיינו כמזיגה דעל חד תרי ואע"ג דסתם מזיגה על חד תלת כדאמרינן בריש המוציא יין (שבת דף עז. וש"נ) היינו דווקא רבא שהיה רגיל למזוג כן שהוא כמשפט המזיגה על חד תלת אבל שאר בני אדם האוכלין יין חזק אין מוחזק אלא על חד תרי כדמשמע בשילהי הזהב (ב"מ דף 9. וש"נ) שהיתה מזיגתו משונה דאמר רבא מזיגה דידי מידע ידיע ואמר נמי בכילד מעברין (עירובין דף נד.) דמיא אלי מזיגה למזיגה דרבא בריה דרב יוסף בר חמא וי"מ אל יחסר המזג אלא שהוא ממשים אבל אי חסר מ"מ אין לחוש דמשתיירי כ"ב ואין כ"ד שקול ומוסיפין עליהם אחד הרי כאן כ"ג[ב]:

נטע רבעי ומעשר שני כו'. דמיו ידועין כו'. לא קאי אנטע רבעי וכן מוכח בגמרא דקתני בברייתא איהו מעשר שני שאין דמיו ידועין אבל רבעי לא קתני והיינו טעמא מתוך שאדם להוט לאכול פירות נטיעה זו מייסיגן אפי' בדמיו ידועין ומיהו בזמן הזה שאין מחללין בשויין [י] לא בעי אלשה **בשלשה** לקוחות. יש מפרשים שרולין לקנותו ויקח מי שיתן יותר ופי' הקונטרס עיקר לחיים ושאי נשיו היכי דמי ודוחק לומר דנתנו לה על מנת שאין לבעלה רשות בה: **צינורא** של הקדש. פירש בקונטרס שטוין בה זהב והוה כי ההיא דכלים (פ"ט מ"ו) דתנן כוס שכלב את הציורא ומלמד שבלע את הדרכן כוס הוא הפלך שהבשים עוות בו ועוד מיכא ציורא אחר דאמרינן שילהי כ' עקיבא (שבת 5.) וכפ' בתרא (דמנחות) (דף קו.) דמחטטין בה את הפתילות ומקנחין בה את הגרות ועוד יש ציורא אחר דאמר בפ"ק דיומא (דף יב.) כהן גדול לוכש ומהפך בציורא ומשמע שהיינו מזלג שמהפך בו מיכרי תמיד ורבינו חננאל פירש ציורא עני טורא[ם]:

האומר

בעליל לעיר צריך לעסוק במדידה מתניתין דלא כי האי תנא [ג]דתניא רבי אליעזר בן יעקב אומר [ד]יוצאו זקניך ושופטיך זקניך זו סנהדרין ושופטיך זה מלך וכהן גדול מלך דכתיב [ה]מלך במשפט יעמיד ארץ כהן גדול דכתיב [ו]ובאת אל הכהנים הלוים ואל השופט איבעיא להו רבי אליעזר בן יעקב בחדא פליג או בתרתי פליג במלך וכהן גדול פליג אבל בסנהדרי אי כר' יהודה אי כרבי שמעון או דילמא בסנהדרי נמי פליג דאמר כולה סנהדרי בעינן אמר רב יוסף ת"ש מצאן אבית פגי והמרה עליהן יכול תהא המראתו המראה ת"ל [ז]וקמת ועלית אל המקום [ח]אמלמד שהמקום גורם דנפוק כמה אילימא מקצתן דילמא הנך דאיכא גואי קיימי כוותיה אלא פשיטא דנפוק כולהו למאי אילימא לדבר הרשות [ט]מי מצו נפקי והכתיב [י]שרדך אגן הסהר אל יחסר המזג אלא פשיטא לדבר מצוה היכי דמי לאו למדידת עגלה ורבי אליעזר בן יעקב היא דאמר כולי סנהדרי בעינן אמר ליה אביי לא כגון שיצאו להוסיף על העיר ועל העזרות [יא]כדתנן אין מוסיפין על העיר ועל העזרות אלא בבית דין של שבעים ואחד תניא כוותיה דרב יוסף מצאן אבית פאגי והמרה עליהן כגון שיצאו למדידת עגלה ולהוסיף על העיר ועל העזרות יכול שתהא המראתו המראה ת"ל וקמת ועלית אל המקום מלמד שהמקום גורם: נטע רבעי ומעשר שני שאין דמיו ידועין בשלשה: תנו רבנן [יב]איזהו מעשר שני שאין דמיו ידועין פירות שהרקיבו ויין שהקרים ומעות שהחלידו תנו רבנן [יג]מעשר שני שאין דמיו ידועין פודין אותו בשלשה לקוחות אבל לא בשלשה שאין לקוחות אפילו נכרי אחד מהן אפילו אחד מהם בעלים בעי רבי ירמיה שלשה ומטילין לתוך כיס אחד מהו תא שמע [יד]איש ושתי נשיו פודין מעשר שני שאין דמיו ידועין דילמא כגון רב פפא ובת אבא סוראה: ההקדשות בשלשה: מתניתין דלא כי האי תנא דתניא ר' אליעזר בן יעקב אומר אפילו [טו]צינורא של הקדש צריכה עשרה בני אדם לפדותה א"ל רב פפא לאביי בשלמא לרבי אליעזר בן יעקב דאמר כשמואל דאמר [טז]שמואל עשרה כהנים כתובין בפרשה אלא לרבנן שלשה מנא להו וכי תימא דכתיב בהו שלשה קרקעות דכתיב בהו ארבעה תיסגי בארבעה וכי תימא הכי נמי אלמה תנן הקרקעות תשעה וכהן אלא מאי דמשלמי בהו עשרה הקדשות דמשלמי בהו שיתא ליבעו שיתא קשיא: הערכין כו': מאי ערכין המטלטלין א"ר גידל אמר רב באומר ערך כלי זה עלי דא"ר [יז]אמר רב

האומר

כעליל לעיר. כמפורסם לכל שקרוב הוא לעיר זו מכל עיירות: **[ט]כיס פני.** [י] מקום לפנים מן חומת העיר ונדון כירושלים לכל דבריו: **מצאן.** זקן ממרא לסנהדרין חוץ ללשכת הגזית שהיתה בהר הבית: **יכול תהא המראתו המראה.** לידון בחנק: **אילימא.** דנפוק מקצתן והורו אותן שבחוץ והמרה עליהן מיפוק לי לפטור מאוס דילמא הנך דבלשכה כוותיה קביבה להו: **שרדך אגן הסהר.** כתיב ולרשינן בחמד דיני ממונות (לקמן לז.) אל יחסר המזג אם נלרך אחד מהן לצאת אם יש בה כ"ג יוצא ואם לאו אינו יוצא: **[יא]כדתנן אין מוסיפין.** [יב] על הציר. על ירושלים וצריך לקדש התוספת בשני תודות ובשיר כדאמרינן בשבועות (ד' יד.): **הקרים.** החמיץ: **[יג]החלידו.** דרוייל"ש בלע"ז: **לקוחות.** קונים בקיאים בשומת: **כל אבא סוראה.** אשת רב פפא כדאמר בכתובות פ' אלו נערות (ד' לט.) אמר רב פפא אמרה לי בת אבא סוראה כו' והיתה עושה לעצמה: **ליזורא.** מזלג קטן שטוין בו זהב: **בשמואל.** לקמן בשמעתין: **עשרה כהנים כתובין.** בפדיון הקדשות שלשה בפרשת ערכין [יח] שהיא ראשונה ושלשה בפדיון בהמה [יט] ואחרונה בקרקעות [כ]: **אילימא משום דכתיב בהו שלשה.** כהנים בפדיון בהמה דהיינו פדיון הקדש והוא הדין לשאר הקדשות: **הסגי בארבע אלמה הנן הקרקעות תשעה וכהן.** אלא משום הכי נעי קרקעות עשרה משום דפרשה אחרונה היא וכדשלים פרשת הקרקעות כבר נשלמו י' כהנים ותלמד מתחונה מעליונה [כא]. לכהן תהיה אחוזתו לא [כב] מתניין דלא בשומא כתב אלא והעריכו הכהן בערכך הכהן ותשב לו הכהן וכיוצא בהן: **הקדשות.** דהיינו פדיון בהמה עמאה שהיא אמצעית ומשלמי בה שיתא כהנים דהא איכתיבא לה פרשת ערכין גבה ניבעי שיתא: **ערך** לא שייך גבי כלים אלא באדם ובומן לפי שניו כמו שכתוב בפרשה:

האומר

[כג]נטע רבעי ומעשר שני כו' שאין דמיו ידועין כו'. לא קאי אנטע רבעי דקתני בברייתא איהו מעשר שני שאין דמיו ידועין אבל רבעי לא קתני והיינו טעמא מתוך שאדם להוט לאכול פירות נטיעה זו מייסיגן אפי' בדמיו ידועין ומיהו בזמן הזה שאין מחללין בשויין [כד] לא בעי אלשה **בשלשה** לקוחות. יש מפרשים שרולין לקנותו ויקח מי שיתן יותר ופי' הקונטרס עיקר לחיים ושאי נשיו היכי דמי ודוחק לומר דנתנו לה על מנת שאין לבעלה רשות בה: **צינורא** של הקדש. פירש בקונטרס שטוין בה זהב והוה כי ההיא דכלים (פ"ט מ"ו) דתנן כוס שכלב את הציורא ומלמד שבלע את הדרכן כוס הוא הפלך שהבשים עוות בו ועוד מיכא ציורא אחר דאמרינן שילהי כ' עקיבא (שבת 5.) וכפ' בתרא (דמנחות) (דף קו.) דמחטטין בה את הפתילות ומקנחין בה את הגרות ועוד יש ציורא אחר דאמר בפ"ק דיומא (דף יב.) כהן גדול לוכש ומהפך בציורא ומשמע שהיינו מזלג שמהפך בו מיכרי תמיד ורבינו חננאל פירש ציורא עני טורא[כה]:

האומר

עין משפט נר מצוה

קכ א מי' פ"ג מהל' ממרים הלכה ז:
קכא ב מי' פ"ג מהל' סנהדרין סל"ב כ:
קכב ג ד ה מי' פ"ד מהל' מעשר שני הלכה כ ממג עשין קלט:

לעזי רש"י

דרוייל"א (דרדולי"אן). חלודה.

רבינו חננאל

שלוחם. ומדדו שאפי' נמצא בעליל קרוב לעיר מצוה לעסוק במדידה: מתניתין דלא כר' אליעזר בן יעקב דבעי סנהדרין ומלך וכהן גדול ומיבעיא לן כוליה סנהדרין בעי או אפילו מקצתן ואתינן למפשטא מהא דתני מצאן זקן ממרא לסנהדרין בבית פאני מקום נקרא בית פגי והוא חוץ לירושלים והמרה עליהן יכול תהא המראתו המראה ת"ל וקמת ועלית אל המקום מלמד שהמקום גורם מאי לאו דנפקי כוליה סנהדרין למדידת העגלה כר' אליעזר. ודתינן לא נפקי אלא להוסיף על העיר ועל העזורות. כדתנן בשבועו' [סדק ד"ו] אין מוסיפין על העיר ועל העזרות אלא בב"ד של שבעים ואחד. תניא בהריא מצאן אבית פאני כגון שיצאו להוסיף על העיר ועל העזרות והמרה עליהן יכול תהא המראתו המראה ת"ל אל המקום מלמד שהמקום גורם: **חליצה** ומיאונין בנ' וכן הלכתא והאי דאצריכוהו חליצה בה' לפרסומי מלתא: **נטע** רבעי ומעשר שני (שלו) שאין דמיו ידועים בנ': **ת"ר** איזהו מעשר שני שאין דמיו ידועים פירות שהרקיבו ויין שהחמיץ ומעות שהחלידו כגון זה פודין אותו בנ' לקוחות ואפילו אחד מהן נכרי ואפילו אחד מהן בעלים אבל לא בנ' שאינן לקוחות ש"מ דכל לגבי שומא לקוחות בעינן הא דבעי ר' ירמיה ג' מטילין בתוך כיס אחד. פי' כגון ג' שותפים מא'. ת"ש איש ושתי נשיו פודין מעשר שני שאין דמיו ידועין ש"מ אפילו ג' מטילין לתוך כיס אחד שפיר דמי ודחי' ודלמא כגון רב פפא ובת אבא שאין להן בממון נשיהן פשיטות יד ולא אימשיטא בהדיא: **הקדשות** בנ'. פירוש המקדיש מטלטלין נפדין בנ' ודלא כר' אליעזר בן יעקב דאמר אפילו צינורא של הקדש אינה נפדית אלא בעשרה בני אדם כשמואל דאמר עשרה כהנים כתובין בפרשה ואלו הן ג' בערכי אדם וג' במקדיש בהמה טמאה או טהורה וד' במקדיש בית או שדה ואמרינן אליבא דתנא קמא ג' מנא ליה אי נימא משום דכתיב במקדיש בהמות ג' כהנים וכל המטלטלין כיוצא בהן. אי הכי קרקעות דלא כתיב בהו אלא ד' כהנים הסגי להו דיהיו נפדין בד' אלמה הנן הקרקעות אין נפדין אלא בעשרה אלא מאי טעמא צריכין עשרה דמשלמי בהו עשרה דכתיבי ג' בערכי אדם וג' במקדיש בהמה. וד' במקדיש בית או שדה נמצא מנין עשרה כהנים משלים

מסורת הש"ס

ה) [מנחות דף עח:]. ו) [ב"מ דף 5.]. ז) [דברים יז ט]. ח) [ב"מ דף לא.]. ט) [ב"מ דף לא.]. י) [ירושלמי פ"ב ה"ב]. יא) [ב"מ דף לא.]. יב) [ב"מ דף לא.]. יג) [ב"מ דף לא.]. יד) [ב"מ דף לא.]. טו) [ב"מ דף לא.]. טז) [ב"מ דף לא.]. יח) [ב"מ דף לא.]. יט) [ב"מ דף לא.]. כ) [ב"מ דף לא.]. כא) [ב"מ דף לא.]. כב) [ב"מ דף לא.]. כג) [ב"מ דף לא.]. כד) [ב"מ דף לא.]. כה) [ב"מ דף לא.].

תורה אור השלם

1. וְיָצְאוּ זְקֵנֶיךָ וְשֹׁפְטֶיךָ וְהִמְדְּדוּ אֶל הֶעָרִים אֲשֶׁר סְבִיבוֹת הַחֲלָל:
דברים כא ב
2. מֶלֶךְ בְּמִשְׁפָּט יַעֲמִיד אָרֶץ וְאִישׁ תְּרוּמוֹת יַהֲרְסֶנָּה: משלי כט ד
3. וּבָאתָ אֶל הַכֹּהֲנִים הַלְוִיִּם וְאֶל הַשֹּׁפֵט אֲשֶׁר יִהְיֶה בַּיָּמִים הָהֵם וְדָרַשְׁתָּ וְהִגִּידוּ לְךָ אֶת דְּבַר הַמִּשְׁפָּט:
דברים יז ט
4. כִּי יִפָּלֵא מִמְּךָ דָּבָר לַמִּשְׁפָּט בֵּין דָּם לְדָם בֵּין דִּין לְדִין וּבֵין נֶגַע לְנֶגַע דִּבְרֵי רִיבֹת בִּשְׁעָרֶיךָ וְקַמְתָּ וְעָלִיתָ אֶל הַמָּקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר יְיָ אֱלֹהֶיךָ בּוֹ:
דברים יז ח
5. שָׁרְרֵךְ אַגַּן הַסַּהַר אַל יֶחְסַר הַמֶּזֶג בִּטְנֵךְ עֲרֵמַת חִטִּים סוּגָה בַּשּׁוֹשַׁנִּים:
שיר השירים ז ג

גליון הש"ם

רש"י ד"ה בית פאני מקום לפנים. עיין מנחות דף עח ע"ב ברש"י ד"ה חוץ לחומת כ"ס: תוס' ד"ה בלשר וכו' אע"ג דדינו כירושלים. עי' פ"ה מסנה ח דכלים בר"ש: ד"ה נטע רבו' לא בעי שלשה. עיין ר"ה דף לא ע"א תוס' ד"ה ומיקט:

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה מקני וכו' לאו ממנייני דלאו אשומא כתיב:

מוסף רש"י

בעליל לעיר. נמצאה ופסוק אמין עיר קרוכה כו (סוטה מה ב.). מתניתין. דלא קתני מלך וכהן גדול, דלא כו' (שם). אי כר' יהודה. תמצא, אי כר' שמעון. אלמה, ולא בני סלה סנהדרין (שם). מצאן. זקן ממרא, לכ"ד הגדול, שאינו נעשה ממרא אלא בכ"ד של מנינים ואחד, (שם). אבית פאני. כל שהוא כתוך הקף המיון של ירושלים קרוי בי פאני, ולי נראה שהוא לשון חכמים, כמו שקורין ליגל"ש של עיר, כמו (כ"מ מ.) חמור ובית פאני, כסטדיו"ם, בית רחם של אפסר קורין כן (סוטה שם). והמרה עליהן. כלומר על מה שאמר מהם שם ואמרו לו הנן הקרקעות אין נפדין אלא בעשרה אלא מאי טעמא צריכין עשרה דמשלמי בהו עשרה דכתיבי ג' בערכי אדם וג' במקדיש בהמה. וד' במקדיש בית או שדה נמצא מנין עשרה כהנים משלים למיפקנייה (שם). שרדך. זה סנהדרין, שיושבת בטיבוה של מ"ר, אגן הסהר. שעשיין מחלי לבנה עגולה בצורת יסיכתן כדי שיהו טולן כולהן זה אל זה, אל יחסר המזג. כשיטר מזג, שי חלקים מים ואחד יין, ולפי כתן צריך שיסתייר שלש (שם). תניא כוותיה דרב יוסף. דאמר ר' אליעזר בן יעקב כולהו סנהדרי בעי (שם). צינורא. מזלג קטן שטוין בו זהב (לקמן פח.).

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones
Tél. FR : 01.80.91.62.91 - Tél. ISR : 077.466.03.32 - contact@torah-box.com